

Darko Breitenfeld, Vesna Lecher-Švarc, Darko Kristović, Ruth Švarc, Ankica Akrap

STVARALAŠTVO I SUDBINA CÉSARA FRANCKA U POVODU 200. GODIŠNJICE ROĐENJA

Sažetak: César Franck frankofonski je skladatelj velike kreativnosti čiju 200. obljetnicu rođenja slavimo ove godine. U svojim kasnim godinama bio je izvanredan skladatelj i vrstan orguljaš. Poznat je bio i zbog svojih organizacijskih vještina te osobito pedagoške učinkovitosti. Znao je poboljšivati, ali je tragična bila njegova prometna nesreća kada je ozlijedio prsni koš te je nakon nekoliko mjeseci umro od ozljedne upale porebrice, a možda i od zloćudne bolesti jer je odbijao liječenje.

Ključne riječi: stvaralaštvo, sudbina, bolesti, u spomen na C. Francka

Summary: Cesar Franck is a francophonic composer with a huge creativity. We celebrate the 200th anniversary of his birth this year. In his later years he was a perfect composer, especially organist. He was well known for his organization skills and pedagogic efficacy. He tended to illnesses, but his tragick traffic accident in later years was fatal. He received chest injury. But after several months he died of pleurisy caused by accident, but it is possible that the reason of death was a malignant disease as he had refused medical treatment.

Key words: creativity, destiny, diseases in pietivity to C. Franck

César-Auguste Jean-Guillaume Hubert Franck (10. prosinca 1822., Liège – 8. studenoga 1890., Pariz), umjetnik belgijsko-njemačkoga podrijetla, bio je veliki majstor francuske glazbe u doba

romantične epohe i začetnik impresionizma kao skladatelj, pedagog i orguljaš.

Rođen je u Liègeu. Mladi César-Auguste bio je vješt i u slikanju i u glazbi, no kako je otac silno želio da César postane klavirski virtuoz, upisao ga je na Kraljevski konzervatorij u Liègeu, a potom nastavlja sa studijem klavira i kompozicije te orgulja u Parizu. Na natjecanjima je zamijećen i nagrađivan. »Dobrovoljno« odustaje od Konzervatorija 1842. g. Njegovo povlačenje možda je bilo na očevu zapovijed. Dok je César-Auguste studirao, na očev zahtjev i privatno je podučavao i održavao koncerte. Koncerti su u početku dobro primani, no zbog komercijalne promocije i agresivnih očevih pretenzija, dolazi do zavade s kritičarima te se vraćaju u Belgiju.

Boravak u Belgiji trajao je manje od dvije godine. César nije imao profitabilnih koncerata, a kritičari su bili indiferentni prema njemu iako mu je kralj poslao zlatnu medalju. Otac je na taj povratak gledao kao na promašaj i vratio je sina natrag u režim podučavanja i nisko plaćenih obiteljskih koncerata u Parizu. Tada se pojavljuju njegove prve zrele kompozicije, set trija (piano, violina, čelo). Liszt ih je vidio, ohrabrio ga i dao mu konstruktivnu kritiku. G. 1843. Franck počinje raditi na svom prvom nekomornom djelu, oratoriju *Ruth*, no publika je oratorij loše prihvatila. Povukao se od publike i nastavio podučavati i biti pratilac. Zbog političkih zbivanja postaje zanezaren, no dolazi do dviju ključnih promjena u njegovu životu koje ga determiniraju.

Prva je bila potpuni prekid odnosa s roditeljima. Pravi uzrok bilo je njegovo prijateljstvo i poslije ljubav s jednom od ranijih privatnih učenica klavira, Eugénie-Félicité-Caroline Saillot (1824. – 1918.), čiji su roditelji bili članovi društva pod imenom Desmousseaux. Kada mu je otac našao skladbu posvećenu »Mile. F. Desmousseaux, u ugodnom sjećanju«, poderao ju je, a César-Auguste otišao je Desmousseauxovima te po sjećanju napisao djelo i predstavio ga djevojci s posvetom. Odnosi s ocem potom su se pogoršali. César-Auguste otišao je iz roditeljske kuće samo s onim što je sa sobom mogao ponijeti i došao Desmousseauxima gdje je bio dobro prihvaćen. Od tada se mladi Franck počeo potpisivati kao César Franck ili jednostavno

PRÉLUDE, FUGUE ET VARIATION

EXTRAIT DES PIÈCES D'ORGUE

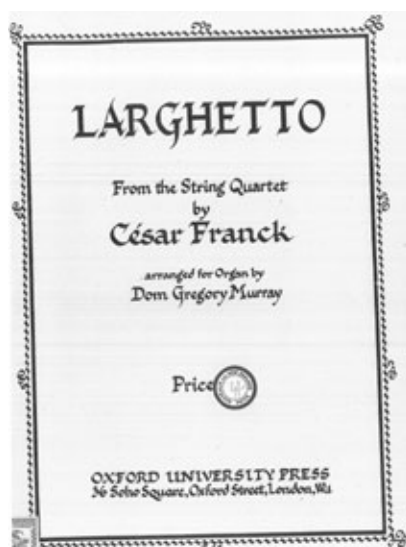
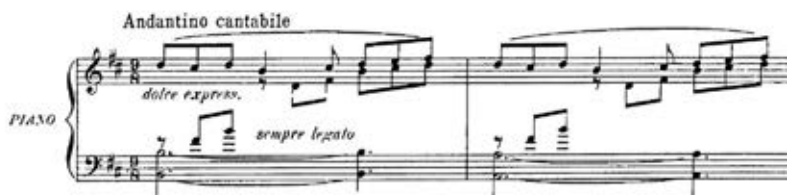
Bartje Bartmans

Transcription pour Piano par
HAROLD BAUER

CÉSAR FRANCK

Op. 18

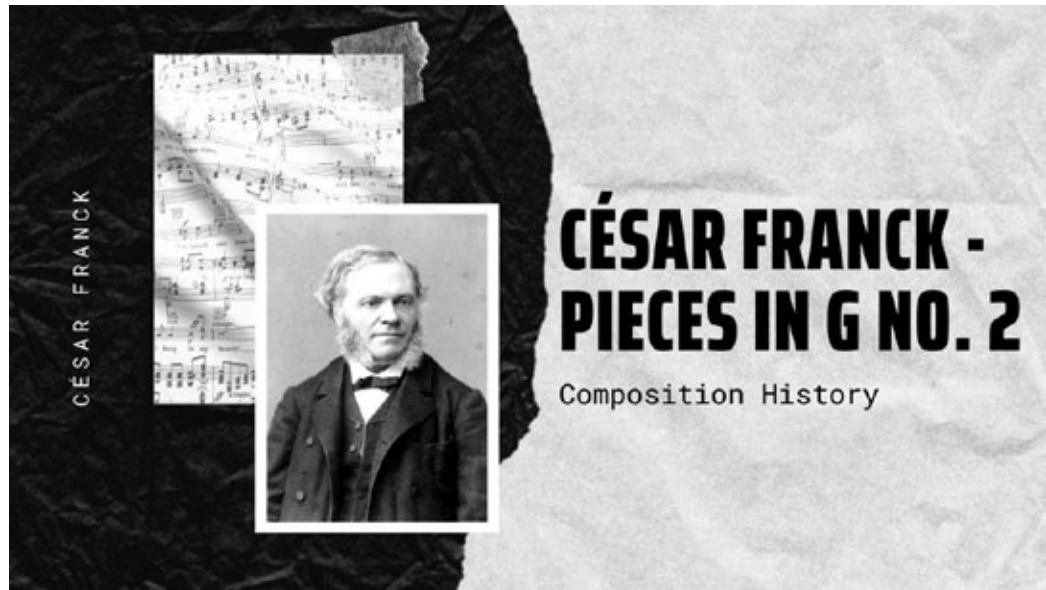
PRÉLUDE

C. Franck. Prekinuo je kontakte s ocem i osamostalio se. Eugénie i César vjenčali su se u župnoj crkvi kada je navršio 26 godina. Bilo je to u vrijeme revolucije 1848. godine tako da su morali prijeći preko barikade.

Imao je običaj ustajati u pet i pol ujutro, nekoliko sati skladati, da bi se zatim posvetio radu s učenicima. Bio je orguljaš u nekoliko manjih pariških crkava. U svojoj potrazi da svlada tehnike sviranja na orguljama (tako preuzima sviranje na orguljama s pedalom da bi mogao izvoditi Bacha) postaje 1859. g. orguljašem crkve sv. Klotilde. Bio je nenadmašan u svojoj izvedbi i skladbama. Silno je volio orgulje, što je vidljivo i iz njegove izjave: »Da samo znate koliko ja volim ovaj instrument... toliko je suptilan pod mojim

Piú lento $G^{\#7}$ $G^{\#7b5}$ $C^{\#7b9}$ D^7 $B^{\#07}$ D $C^{\#7}$ $F^{\#m}$

V^6/V ii^6 V_{27}° iv^6 $vii^{\circ 6}/V(VI^6)$ V_2° i

Cesar Franck Variations Symphoniques mm 5-9 excerpt with 'chromatic analysis'

prstima i toliko poslušan mojim mislima.« Skladao je *Panis angelicus*, potom set od Šest djela za orgulje i klavir koji su postali dio modernoga orguljaškoga repertoara i dali prvi doprinos francuskoj orguljaškoj literaturi u razdoblju duljem od jednoga stoljeća. Franck je sam počeo izvoditi orguljaške koncerte i recitale u crkvi sv. Klotilde, koji su bili dobro primljeni i izvođeni u Njemačkoj.

Godine 1872. Franck postaje profesorom orgulja na Pariškom konzervatoriju. Svi su ga studenti zvali »Pére« Franck, »Otac« Franck. Doživljavao je ljubomoru kolega zbog svojih izvedaba i improvizacija. Sa 38 godina prestao je skladati, a po unutarnjem sazrijevanju, iza 50. godine, skladao je priznata djela. Uvijek

je nastojao dijeliti mišljenje s učenicima i bio je iznimno pedagoški orijentiran. Skladao je *Sonatu za violinu* kao vjenčani dar belgijskomu violinistu, a ona je postala najpriznavanije djelo cijele komorne glazbe. Franckova jedina simfonija u d-molu teško je prihvaćena jer je uporaba engleskoga roga bila izvan formalnih pravila i običaja formalista i amatera. Franck je na kritike odgovorio: »Ne, to je samo glazba, ništa nego čista glazba«. Kao orguljaš posebno je zamijećen po svojoj vještini u improviziranju i smatra ga se najvećim skladateljem za orgulje poslije Bacha. Obnovio je komornu glazbu i razvio upotrebu ciklične forme.

Znao je ozbiljnije pobolijevati, ali je uporno stvarao i u takvim razdobljima. U

kasnim šezdesetim godinama, 1890. g., doživio je prometnu nesreću nakon odlaska sa studentske izvedbe (udario ga je snažno u prsa konjski tramvaj). Odbio je pomoć jer ozljedu nije ozbiljno shvaćao, ali je mjesecima pobolijevao i teško se oporavljao. Otkazivao je dogovore. Nakon jedne prehlade koja ga je zatekla pet mjeseci poslije ozljede dijagnosticiran mu je pleuritis s izljevom (upala porebrice). Jače je obolio i pao u krevet, a zatim i umro. Ostaje upitno je li bolest možda imala veze s prijašnjom ozljedom prsnoga koša koju nije ozbiljno shvatio ili je iznenada umro od karcinoma pluća.

Zaključak

C. Franck, čiju 200. obljetnicu rođenja obilježavamo, bio je veliki frankofonski skladatelj, pedagog i orguljaš romantične epohe koji je začeo putove impresionizma u glazbi. Djelovao je i radio u Parizu.

Po unutarnjem sazrijevanju, iza pedesete godine, dobiva prava priznanja.

Literatura

- Breitenfeld, D., Breitenfeld, T., *Bolesti i sudbine poznatih skladatelja*. Zagreb: Music Play; 2012.
- Greene, D. M., *Greene's Biographical Encyclopedia of Composers*. Garden City, New York: Doubleday & Company Inc; 1985.
- Sadie, S. Grove, *World Encyclopedia of Music*. London: McMillan; 1980.
- Lewis, J. W., *What Killed the great and Not so Great Composers?* Author House, Bloomington; 2010.
- Neumayr, A., *Musik und Medizin*. Wien: J & V. E.; 1989.
- O'Shea, J., *Music and Medicine Medical Profiles of Great Composers*. London: J. M. Dent & Sons Ltd.; 1990.

DA SE NE ZABORAVI

Početak listopada 2019. izišla je iz tiska knjiga Nike Luburića *Da se ne zaboravi. II. knjiga, Glazbena izvješća iz Sarajeva i Mostara 2008.-2018.*, koju je izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima iz Zagreba.

